

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (44)

Вінниця – 2023

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу

РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Дисемінація передового педагогічного досвіду
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Проби пера
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 21 грудня 2023 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкара С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(44) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2023. 162с.

ЗМІСТ

КАШОЇД АНАСТАСІЯ, Особливості застосування редакційних засад при висвітленні військових конфліктів	5
БУГА ОКСАНА, Як уберегтися від лабетів фабрик наукових публікацій.....	7

ЛАБОРАТОРІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА КРЕАТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ КОСТЯНТИН, МИСЛИЦЬКА НАТАЛІЯ, Використання можливостей сучасного освітнього інформаційного простору для підвищення мотивації до навчання фізики здобувачів освіти педагогічних коледжів	12
БУРАЧЕВСЬКА ЛЮБОВ, Креативність як основний компонент творчої особистості викладача мистецьких дисциплін	17
МЕЛЬНИК АЛІНА, Хорове мистецтво як ефективний засіб формування духовно-естетичної культури молоді.....	22
СВЕРЛОВИЧ ВАЛЕНТИНА, НАДКЕРНИЧНА ЛЮБОВ, Актуальні питання сучасної педагогічної освіти: професійна діяльність в інклюзивному середовищі закладів освіти (з досвіду роботи)	25
ФЕДЧИШИНА ТЕТЯНА, Траєкторія вдосконалення професійних компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти в умовах сьогодення.....	31

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

ВОЛИНЕЦЬ ТЕТЯНА, Сучасні аспекти валеологічного виховання молоді.....	36
ЖУПАНОВА ОЛЕНА, МИХАЛЬЧУК ОЛЕСЯ, Використання автентичних відеоресурсів ted talks для удосконалення іншомовної комунікативної компетентності студентів-філологів.....	38
ІСКРА СВІТЛАНА, Організація дистанційного навчання на заняттях з постановки голосу: особливості, проблеми, шляхи вдосконалення.....	44
КАЗЬМИРИШЕНА-ФАЙДЕНКО ОЛЕСЯ, Тренінгові технології як умова формування комунікативних компетентностей майбутніх педагогів	49
МАШТАЛЯР ЙОСИП, Дистанційне навчання як один із засобів вокально-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.....	52
ХАРЖЕВСЬКА Т. М., Використання творчості Мирослава Скорика у національно-патріотичному вихованні школярів	57
НІКУЛІНА А. О., Web-технології як інструмент ефективного засобу навчання на уроках мистецтва в закладах загальної середньої освіти	60
ОБОДЯНСЬКА ІЛІНА, Поєднання навчального та виховного компонентів на уроках англійської мови	64
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, Формування професійних компетентностей майбутніх вчителів початкової школи на засадах діяльнісного підходу	66
МАЙДАНЮК НАДІЯ, Національно-патріотичне виховання здобувачів середньої освіти як основа формування полікультурної компетентності	71
ДОВГАЛЮК СВІТЛАНА, Особливості формування національної ідентичності здобувачів освіти в умовах сьогодення	75
ЛЕЛЯК ЛЮДМИЛА, ТЕТЕРИН КОСТЯНТИН, Пріоритетні напрямки підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання.....	79

ДИСЕМІНАЦІЯ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

ГАВРИЛЮК ОКСАНА, ТВЕРДОХЛІБ НАТАЛІЯ, Хоровий спів як засіб музично-естетичного-виховання молоді: досвід художньо-творчої діяльності народної хорової капели «Mіx Voices»	83
МЕЛЬНИК ГАЛИНА, Формування диригентської техніки студентів в процесі фахової підготовки.....	87
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, РУДА ТЕТЯНА, Майстерність укладання робочих зошитів з української мови та літератури (вивчення досвіду викладачів кафедри української філології КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» Лесі Ненчинської та Юлії Романухи).....	96
ТОКАР ЛЮБОВ, СОРОЧАН МАРИНА, Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти.....	101
МАЗУРКЕВИЧ ВІРА, Якісна підготовка до НМТ/ЗНО – запорука успішного вступу до закладу вищої освіти (вивчення досвіду викладача суспільних дисциплін Стасенко Анни КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»).....	106

ВІДОМІ ІМЕНЯ

ВАЦАК КРИСТІНА, Образ видатного філософа й письменника Григорія Сковороди в українській прозі.....	108
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, Бернард Шоу: «Кандида» і «Пігмаліон». Проблематика і художній зміст.....	113
КОНІЧЕК ТЕТЯНА, НЕНЧИНСЬКА ЛЕСЯ, РОМАНУХА ЮЛІЯ, «Він був сином мужика – і став володарем у царстві духа» : до 210 річниці від дня народження Т. Г. Шевченка. Усний журнал на допомогу вчителю-словеснику.....	118
ЯКОВЕНКО ТЕТЯНА, МАЙДАНЮК НАДІЯ, Співвідношення історичної та художньої правди в повісті Юрія Мушкетика «Семен Палій».....	123
ЧЕРЕВКО ВІКТОР, А.Ф.Завальнюк. Музей подільського Баха	128

ЛАБОРАТОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПІА ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

ТУРЛЮК СВІТЛАНА, РОМАНУХА ЮЛІЯ, Сценарій ВСЕУКРАЇНСЬКОГО УРОКУ 2023-2024 н. Р. #максимально_ коледж ний	130
МИХАЛЬОВА ЛАРИСА, До питання про підготовку до зовнішнього незалежного оцінювання з біології.....	135
ДИМІНСЬКА ВАЛЕНТИНА, ПЕКУРАРУ ЛЮДМИЛА, У світі джазу	136
РУБАН ВАЛЕРІЙ, Захисти себе сам!	142
КЛИМЕНКО ОЛЬГА, Організація проектної діяльності у закладі дошкільної освіти.....	149
ФЕДОРЕНКО ОЛЬГА, Методично-дидактичні принципи у викладанні німецької мови.....	152

ПРОБИ ПЕРЯ

ОБЕРТИНСЬКА ДАР'Я, Поезія.....	156
ХАБУДА КАРІНА, Марійкина весна	157
ВИМОГИ до підготовки науково-методичних статей Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»	162

додаткові бали, тому викладач звертає увагу на деталі, які зображені на малюнку.

Карикатура – це смішне, спотворене зображення предмету або особи. Важливо зрозуміти, **що саме** автор хотів висміяти або акцентувати даним малюнком. Це завдання на перший погляд легке, але також потребує практики, уваги до деталей, на які обов'язково потрібно звернути увагу. Тому під час підготовки викладач готує десяток аналогічних завдань, щоб зрозуміти загальний принцип.

В умовах змішаного навчання, коли поєднується дистанційне і очне навчання, потрібно шукати цікаві форми роботи для закріплення матеріалу, які б сприяли швидшому засвоєнню вивченого та підготовці до ЗНО. Тому на заняттях з історії Стасенко А. М. використовує і рекомендує гру «Історичний ланцюжок», яка дає змогу не лише повторити, закріпити тему, а й показує рівень засвоєння її студентами. Суть гри: обравши тему, група працює ланцюжком – кожен по черзі називає дату і характеризує подію, що тоді відбулася, дотримуючись хронології, але не можна повертатися назад і робити великий розрив між датами з теми, яка закріплюється. Таким чином охоплюються всі події, що відбувалися в певний історичний період.

При підготовці до НМТ/ЗНО викладач робить наголос на розумінні навчального матеріалу, виборі оптимальних прийомів для виконання завдань, формує у студентів навички

роботи з онлайн тестами, сприяє удосконаленню техніки їх виконання (вчить самоконтролю часу, умовам визначення меж результатів тощо).

Плануючи виховну роботу, Стасенко А.М. передбачає проведення заходів, які висвітлюють історичні події, факти, традиції українського народу, акцентує увагу на важливість знань історії України.

Викладачем були проведені загальноколеджні заходи: вікторина «Ми – українці», ток-шоу «Хто зверху?», круглий стіл «Україна сьогодні – щит Європи», брейн-ринг «Сторінками Української революції».

Така робота формує громадянську позицію, духовність, національну свідомість, художньо-естетичну культуру, реалізує творчі можливості здобувачів освіти, сприяє застосуванню набутих ними знань на практиці.

Отже, вивчення досвіду роботи викладача Стасенко Анни Михайлівни з підготовки до складання ЗНО/НМТ з історії України переконливо доводить, що викладач добирає й використовує у своїй роботі ефективні форми, методи і прийоми, спрямовані на засвоєння знань та перевірки рівня сформованості у здобувачів освіти КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» передусім історичної компетентності, до елементів якої належать: хронологічна, просторова, інформаційна логічна, аксіологічна компетентності.

*Стаття надійшла до редакції
10 жовтня 2023*

ОБРАЗ ВИДАТНОГО ФІЛОСОФА Й ПИСЬМЕННИКА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ

УДК 821.161.2.09 Сковорода

ВАЦАК КРІСТІНА

студентка філологічного факультету

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Abstract. The article reveals the relevance of writers' appeal to the image of Hryhorii Skovoroda in their works. The analysis of data about the writer is considered, namely: facts of biography and historical realities; formation of the character and worldview of the Ukrainian poet and philosopher.

Generalizations about the principles of Skovoroda's pedagogical activity as a teacher, the essence of his methodology in teaching syntax and Greek, and the innovative features of his ethics courses are presented.

Ключові слова : Григорій Сковорода, письменник, філософ, образ, проза.

Постановка проблеми. В умовах формування сучасної культурологічної науки досвід історичного минулого є необхідним і важливим. Тільки через пізнання шляху гуманістичної думки вітчизняних передових постатей можна визначити сучасні завдання розвитку духовної культури нації. Велика роль в цьому належить великому філософу, поету, педагогу Григорію Сковороді, якого відносять до типових представників української просвітницької філософії. Саме філософська, психолого-педагогічна, етико-естетична мудрість геніального мислителя підказує нам стратегічний спосіб подолання духовної кризи – це консолідація державних, наукових, освітніх, мистецьких закладів і організацій, широких громадських сил суспільства на засадах загальнолюдських, моральних цінностей. У художній і науковій спадщині видатного українського філософа, письменника, педагога, митця залишається ще багато «білих плям».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першим, хто написав розлогий життєпис Григорія Сковороди, що й дотепер залишається важливим джерелом для вивчення його життя і творчості, був учень і друг – М Ковалинський («Житіє Григорія Сковороди»).

Відомі сквородинознавці Д. Багалій і В. Ерн доповнили життєпис біографічними відомостями, яких бракувало в М. Ковалинського. Серед дослідників життєвого й творчого шляху Григорія Сковороди – знані сучасні українські вчені: Ю. Барабаш, Г. Верба, І. Іваньо, Л. Махновець, І. Пінчук, М. Попович, Л. Ушкалов, Д. Чижевський, Валерій Шевчук, В. Шинкарук та ін. Активно досліджується творчість Григорія Сковороди у світовому науковому просторі (М. Вайскопф, Г. Гесс де Кальве, Магдалена Ласло-Куцюк, Річард Маршалл, та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження. 70-80-ті роки в українській літературі – це період активного розвитку історико-біографічного жанру, що проходив у загальному руслі інтересу до «мемуаристики, документалістики, письменницьких біографій». Як зазначає Б.І.Мельничук у статті «Повість про письменника», цей час був позначений «кількісним зростанням історико-біографічної літератури, а також змінами якісного порядку, зокрема помітним жанровим збагаченням». Новими творчими здобутками в цій галузі були розкриття внутрішнього світу героїв, психологічна заглибленість, намагання відобразити процес творення митця. У центрі уваги письменників – відтворення безпосереднього зв'язку між реальними подіями і світорозумінням персонажу.

У контексті загального розвитку біографічної прози помітно активізувалося звернення письменників до образу Григорія Сковороди, що було позначено прагненням відкрити в постаті свого попередника нові, зумовлені загальними і ідеологічними тенденціями риси. Крім того, саме історико-біографічна проза мала найбільші можливості для повного і всебічного розкриття цього образу. Письменники широко використовували біографію Сковороди, окремі факти з життя, творчу спадщину, народні легенди про нього. Докладність, глибинність образу митця посилювалася застосуванням психологічного аналізу у змалюванні філософа. У різні часи здійснювався різний підхід до трактування образу: від містика, аскета до бунтівника. Подібна розбіжність концепцій розв'язання характеру історичної особи пояснюється недостатністю його літературно-філософської спадщини, поверховим її прочитанням, ідеологічною позицією деяких дослідників.

Зрозуміло, що твори про Г.Сковороду, які вийшли у 70-80-х роках, не були першою

спробою освоєння образу українського мислителя, а їх автори спирались на певний досвід своїх попередників. Тому ми маємо змогу говорити про певну «історичну етапність» напряму розкриття образу. Через історико-біографічний тип його розробки (твори І.Срезневського, П.Куліша, В.Поліщука), художньо-філософські інтерпретації, що спричинили символізацію образу, збільшення його художньої умовності, узагальненості (П.Тичина, М.Рильський, Ю.Клен, В.Шевчук) українська література прийшла до освоєння образу на рівні діалогізму, взаємодії, який простежується у значній кількості літературних творів досліджуваного періоду.

Літературознавці неодноразово вказували на складність створення цілісного образу Сковороди в біографічній прозі. Це зумовлено «нечіткістю самої філософії образу, що відбиває нечіткість і недосконалість документально-біографічної першооснови», а також такою типовою на той час вадою жанру, як відсутність повноцінних засобів ідейно-художнього вирішення «поетичної біографії» незвичайної людини. У зв'язку з обмеженістю документальних даних постала дискусія про правомірність включення домислу автора в тканину життєпису. Більшість критиків висловлювала думку про те, що «домисел потрібний в художньому творі, важлива міра, смак, доцільність, ідейно-естетична вартість його». Але в той самий час помилкова акцентуація спричинила наявність неповноти оцінки, суттєвих хиб у численних працях про Сковороду. Склався досить далекий від реальності стереотип образу філософа. Постійне наголошення на його скромності, згадки про стоптані постолі, запилжену свитку, торбу і ціпок подорожнього заступили «приси інтелігентності, силу характеру, артистизм всебічно обдарованого мислителя і митця». Значна кількість творів досліджуваного періоду була спрямована на подолання цього трафарету, але досягти цієї мети вдавалося далеко не всім. На початку сімдесятих років з'явилися численні наукові розвідки про

Григорія Сковороду. Безпосереднім приводом до їх написання й публікації стало святкування 250-річного ювілею митця. Значна їх частина мала відверто популяризаторський характер і не внесла чогось суттєво нового у сквородинознавство. Але поряд з ними вийшли цілком оригінальні, ґрунтовні дослідження, об'єктом яких стали життєвий шлях Сковороди, концепції його філософського вчення, літературна спадщина. Так, на увагу заслуговує праця А.Ніжинець «На зламі двох світів». Книга побудована за такою схемою: короткий вступ і два основні розділи («У пошуках істини» та «Сковорода і Харківський колегіум»). Увага автора фіксується насамперед на тому, що «виводило Григорія Сковороду за межі вісімнадцятого століття, вело у майбуття, безсмертя» Докладно простежується, як наполегливо шукав український філософ істину, підкреслюється оригінальність його мислення. Найвищим ідеалом для Сковороди проголошується концепція «вольності», свободи. Змістовним елементом праці А.Ніжинець виступає дослідження зв'язків поглядів мислителя з античною філософією, зокрема його роль у розвитку ідей Епікура у площині української наукової думки.

Заслуга А.Ніжинець полягає у розкритті стосунків Сковороди з його сучасниками-поетами. У дослідженні український філософ показаний «велетнем думки, буревієм, що серед темряви і мракобісся на зламі вісімнадцятого й дев'ятнадцятого століття, руйнував застій думки, високо підніс ідею вільної, натхненної праці, ідеї щастя і прогресу людства».

Але незважаючи на вагомість досліджень найбільш цікавими з точки зору інтерпретацій образу мислителя є біографічна проза про нього. Значне місце серед художніх творів про Г. Сковороду 70-80-х років ХХст. займає роман І.Пільгука «Григорій Сковорода» (1971р.). Жанр твору сам автор визначив як «художній життєпис», адже в ньому чітка документованість фактів біографії та історичних реалій поєднується з емоційно забарвленою оповіддю про формування характеру й світогляду українського поета і

філософа. Історичні екскурси, що містять у собі оцінку тогочасної дійсності з позицій автора, покликані якнайповніше змалювати соціальне середовище, у якому жив Григорій Сковорода, зобразити «життя царського двора з його плітками й інтригами», деякі епізоди історії Запорізької Січі, події гайдамаччини й війни з турками. Усі ці події автор намагається подати крізь призму сприйняття філософа-гуманіста. Але у творі виразно простежується досить традиційне для радянської літератури “не поглиблене і творче самостійне прочитання «сковородинівського всесвіту», а збереження його (звісно, в адаптованому вигляді) в офіційно акцентованому лоні національної культури взагалі». Отже у творі постає традиційний образ мандрівного філософа з посохом і книгами у торбинці, що “подорожував по Україні, часом вчителював, а більше спостерігав страдницьке життя народу і перейнявся його болями”.

Крізь увесь твір виразно проходить мотив утечі Сковороди від «сітей», в які прагнув спіймати його світ. Усе відкинув мандрівний філософ: і звабливість тихого родинного життя («Бо чорні дівочі очі плетуть сіті, в яких може запутатися людина. Ні, хай плетуться вони для інших... Не час ще прибиватися до берега спокою, коли душа рветься у простори...), і підступні й улесливі запрошення єзуїтів («Не залишали єзуїти переслідувати Григорія Савича, коли помандрував він в інші міста. По всій імперії Габсбургів були розставлені їхні хитро плетені, як павутиння, сіті.») і численні запрошення православного духовництва («Годі блукати по світу... Час причалити до пристані!.. ти будеш стовпом церкви і прикрасою обителі»). Крізь випробування проніс Сковорода свою духовну свободу, оберігаючи її від будь-яких зазіхань: «Мир ловить людей різними сітями, прикриваючи їх багатствами, почестями, славою, друзями, знайомими, покровительством, вигодами, утіхами й святинею». Автор розповідає про життя мандрівного філософа просто й переконливо, хоча й не уникає певної ідеалізації.

Подібним за ідейно-філософським рівнем, «меморіальністю» образу Сковороди є «Основ'янська повість» І.Ільєнка. У творі подано охудожнений переказ біографії Григорія Квітки-Основ'яненка. Автор намагався використати вчення Сковороди як певний стрижень повісті, але не спромігся піти далі прямого цитування літературно-філософської спадщини мислителя. Ми стикаємося з уже звичною трактовкою постаті “незвичайного любомудра», у якій переважає моралізаторство, повчальність. Головний персонаж повісті – Григорій Квітка – не вдається до творчого осмислення вчення Сковороди, сприймаючи його твори як сукупність готових рецептів: “Знову і знову перечитував він рукописні трактати Сковороди, шукаючи виходу з тісного лабіринту». У потрібний момент Григорій згадує той чи інший вислів, але це цитування не виглядає чимось природним, а здається більш схожим на стислий виклад етичних, світоглядних принципів українського філософа з метою їх популяризації. Самі лише спомини – без будь-яких спроб осмислення, інтерпретації. Тому можна говорити про повість І.Ільєнка як про свідчення “гальмівних тенденцій в українській прозі початку 70-х років XX ст.». Ми бачимо відсутність авторського особистісного освоєння образу, нових світоглядних ракурсів. Використання окремих відбитків філософського вчення Сковороди І.Ільєнком позбавлено цілісності, не відповідає авторській меті. Посередній художній рівень повісті підтверджується й тим, що твір залишився в журнальному варіанті й не був перевиданий книгою.

У сімдесяті-вісімдесяті роки до образу українського мислителя вже вкотре у своїй творчості звернувся В.Шевчук. Після виходу у кінці шістдесятих роману «Григорій Сковорода», який став значною подією в українській літературі завдяки якісно новому освоєнню образу, “глибинному алегоричному сенсу” твору, автор здійснив ще кілька спроб використання освоєного ним історичного матеріалу. Так, у книзі «Під вічним небом» у межах висвітлення життєдіяльності та

духовного внеску у скарбницю людської мудрості таких персоналій, як Сократ (розділ «На вчитель істини»), Григорій Сковорода («Осяяння») та Махатма Ганді («Велика душа»), автор намагався підкреслити загальнолюдську гуманістичну спрямованість ідей українського філософа, їх місце в розвитку світової філософської думки. Здобутком твору є трактовка духовної спадщини Сковорода як закономірного вияву національного культурного прогресу нашого народу. Також В.Шевчук наголошує на тому, що як творчість, так і життя митця пройшли під знаком гуманізму, народолюбства. Загальними штрихами автор окреслив місце й значення Сковорода для української культури, пояснив причини його популярності серед сучасників – письменників, дослідників, читачів, актуальність його вчення: «він зумів сказати щось вічно цікаве, сокровенне, те що залишається в міжчассі, не старіючи й не бліднучи». Заслуговує на увагу цікава гіпотеза автора про створений Григорієм Сковородою курс вивчення поезії, що, як відомо, став причиною суперечок між ним і переяславським єпископом Никодимом Сребницьким. Оскільки текст поезії до нас не дійшов, В.Шевчук висловлює думку, що причиною конфлікту був не стільки зміст, скільки новаторська її форма. Автор вважає, що нею була збірка «Сад божественних пісень», яка є ніби своєрідним «зведенням всіх основних поетичних розмірів українського бароко». Тому обурення єпископа було зумовлено тим, що Сковорода відмовився від написання традиційного курсу поезії, подавши замість нього систему практичних вправ. Автор аналізує мотиви декількох пісень збірки, виділяючи в них відбиття філософських концепцій мислителя, наводить стислий виклад життєвих і творчих принципів Григорія Сковорода. В цілому твір має характер популяризаторського викладу вже освоєного історичного матеріалу і становить інтерес саме з цих позицій, адже чогось суттєво нового у сквородинознавстві внесено не було.

У 1984 році з'явилася найвагоміша за змістом книга про Григорія Сковорода –

колективне художньо-філософське та історично-публіцистичне дослідження, що було здійснено І.Драчем, С.Кримським та М.Поповичем. Це найзначніша спроба осягнути феномен українського мислителя у широкому соціально-історичному контексті, з'ясувати глибинну суть цього культурного явища. У дослідженні на багатому фактичному матеріалі простежується життєвий і творчий шлях Сковорода, розкривається процес формування його світогляду. Автори використали архівні джерела, документи, численні історичні матеріали, мемуари, твори художньої літератури, що сприяло створенню цілісного, повнокровного образу, об'єктивності та неупередженості його трактування. Твір цілеспрямовано протиставляється тим інтерпретаціям образу Сковорода, в яких творчість митця зумисне відривається від історичних умов, національного ґрунту, тенденцій розвитку світового гуманізму. Широке й повноцінне тлумачення спадщини Сковорода сприяє створенню цілісного образу філософа, музиканта, поета, педагога – надзвичайної людини у всій її багатогранності.

Серед трьох авторів дослідження заслуга у розробці художнього його елементу належить, насамперед, І.Драчу. Він поставив собі за мету побачити й зрозуміти цей феномен української культури, яким є Григорій Сковорода, не в якості самодостатнього, вирваного з історичних реалій явища, а в усій багатогранності його зв'язків з тогочасною дійсністю, розвитком історико-філософської науки, етичними й естетичними настановами, що панували в суспільстві.

Частину дослідження І.Драч приділив питанню патріотизму Сковорода, в якому духовне здоров'я народу та його вільний культурний самовияв збігається із загальногуманістичними потребами світу. «Декому Сковорода здавався людиною, байдужою до національного життя і національних прагнень. Посилались на його книжну мову, на індивідуальність до української старовини. Та патріотизм Сковорода – це передусім не вірність звичаям і

навіть не потяг до землі, на якій він виріс...Сковорода любить рідний край по-своєму. В його патріотизмі безмежна синівська відданість невіддільна від гостро критичного ставлення до минушини і сучасності. Йому чужа національна пиха, але він не може жити довго поза межами батьківщини, а на рідній землі йому достатньо свитини під голову – його домівкою стала вся Україна». Як бачимо, автор намагається спростувати офіційну фальш, заідеологізоване тлумачення постаті мислителя в радянському літературознавстві. Дослідження пройняте шанобливим, відповідальним ставленням до української історії та культури. Це було повноцінне «особистісне сприймання історії», що стало основою створення цілісного літературного портрета Григорія Сковороди.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз художніх творів дає змогу говорити про актуалізацію образу Сковороди в літературі досліджуваного

періоду, що було проявом активного розвитку історико-біографічної прози. У цей час з'явилися нові наукові розвідки й дослідження, були створені повісті й романи, у центрі яких – постать українського мислителя. На фоні значної кількості популяризаторських творів ювілейного характеру яскраво виділяються насамперед художній життєпис «Григорій Сковорода» І.Пільгука та колективне дослідження І.Драча, С.Кримського і М.Поповича. Ці твори були кроком уперед в освоєнні образу мислителя, відзначалися новизною авторської інтерпретації, що свідчило про поступове подолання в літературі тенденцій до меморіалізації образу Сковороди. Неординарна постать Григорія Сковороди – проповідника вічної актуальної філософії любові, свободи й духовності – потребує й подальших досліджень і осмислення з урахуванням контексту його доби та соціокультурного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Васянович, Г. Християнсько-філософський персоналізм Григорія Сковороди (до 300-річчя з дня народження): монографія. Львів: «Норма», 2022.
2. Кабусь Н.Д. Витоки ідей сталого розвитку особистості і творчості Г.С. Сковороди. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків, 2015. Вип. № 47. С. 234-247.
3. Новосад С. Розвиток творчих здібностей, самопізнання та самотворення у філософській концепції Григорія Сковороди: навч.-метод. посібн. Київ: НДІУ МОН України, 2009. 68 с.
4. Сковорода Г.С. Сад божественних пісень: поезії, байки, притчі, філос. трактати, листи. Київ: НКП, 2011. 334 с.
5. Сковорода Г. Буквар миру. Книга для сімейного читання, упорядкування, передмова та примітки Л. Ушкалова. Харків, 2015. 320 с.
6. Чижевський Д. Філософія Г.С. Сковороди. Харків, 2004. 272 с.

*Стаття надійшла до редакції
01 жовтня 2023*

БЕРНАРД ШОУ: «КАНДИДА» І «ПІГМАЛІОН». ПРОБЛЕМАТИКА І ХУДОЖНІЙ ЗМІСТ

УДК 821.111.09 Шоу Б.

КІСЕЛЬОВ ДМИТРО

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри зарубіжної літератури та основ риторики
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

«Кандида» (1895) – більш складна і найменше піклувався про технічні прийоми або суперечлива п'єса. Створюючи її, Шоу сценічний успіх. Багатьом (як режисерові